

λέξεως Erman ή Ierman) συμπεριλαμβάνουν άπχ-
σαν την σημερινήν Περσίαν καί Αφγανιστάνην (Α-
ριανήν) καί διαρκείτο υπό της περιπότου των Α-
χιμενιδών δυναστείας. Καί τυγχάνει μὲν άποδα-
δειγμένον υπό των περί Ινδικῆς αρχαιολογίας δια-
πραγματευσαμένων ότι οί Άριοι προείχον των έν

τῇ Ινδία, κατὰ την επιστημότητα καί την
εὐγένειαν, ἀλλ' οὐδέν ἦτον ὑπάρχει θετικόν ὅτι
τὸ ὄνομα καί ἡ ιστορικὴ αὐτῶν σπουδαιότης το-
σοῦτον πρωίμως συνκαταβέσθησαν ὥστε οὐδέν περί
αὐτῶν ἀκριβὲς διατώθη.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΘΕΡΕΙΑΝΟΣ.

Ναὸς Ἰσιδος.

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΠΟΜΠΗΙΑΣ.

(Ἰδε φυλλάδ. 167. σελ. 515. Τίτλος.)

—000—

Περιεργότατα εἰσὶν ἐν γένει τὰ οἰκοδομήματα
τῆς Πομπηίας, διότι ἐξ αὐτῶν μνησθόμεν καί τὰς
ἐξῆς των κατοίκων τῆς πόλεως. Ὅπισθεν βρύττως
κειμένη παρὰ τὴν γωνίαν ὁδοῦ, ὑπῆρχεν, ὡς ἐξά-
γεται ἐκ τῆς προγραφῆς, καπηλαίον. Ἦτο δὲ θερ-
μοπώδιον, ἢ, ὡς λέγομεν σήμερον, καφρενεῖον
ἐν ᾧ ἐπωλοῦντο ποτὰ θερμὰ, ὡς φέρ' εἰπεῖν οἶνος,
ὕδρομελι κλπ. Τὸ ἐμῆχδὸν αὐτοῦ εἶναι στενωτάτον·
οἱ προσερχόμενοι ὅμως τότε εἰς τὰ καπηλαία δὲν
ἐκάθοντο ἐντὸς αὐτῶν, ὅπως ἡμεῖς σήμερον· ἀλλὰ
πλησιάζοντες εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ καπηλίου ἐρό-
φουν ἐπὶ ποδῶς τὸ θερμὸν καί ἀνεχώρουν. Τοῦτ' αὐτὸ
εἴνεται καί εἰς πάντα τὰ ἐργαστήρια· ὁ μὲν ἐργο-
στασιάρχης ἔμενεν ἐντὸς, οἱ δὲ ἀγροασταὶ ἐκτὸς
αὐτῶν. Εἰς ἀριθμὸν τινὰ μόνον εἶχον θαλάμους πρὸς
τὸ ὅπισθεν μέρος ἢ ἄνω αὐτῶν. Συνειθίζοντο δὲ,
ὡς καί σήμερον, αἱ συμβολικαὶ προγραφαί. Διδά-
σκαλός τις, παραδείγματός χάριν, παρίστανε τὸ
ἐπαγγελμὰ του διὰ παιδων ἡγουμένου μαστίζοντος· πει-
δίων καθήμενον ἐπὶ των ὧμων συμμαθητοῦ του.
Ὁ τρόπος αὗτος, ὅστις ὀλίγον ἐνίσχυε τὸν ζῆ-
λον των νέων πρὸς τὰ γράμματα, δὲν ἐρόειζε,

φαίνεται, τὰς μητέρας. Ἀλλὰ καί ἄλλου τινὸς
διδασκάλου, τὸ ὄνομα Βαλεντίνου, ἡ προγραφὴ εἶναι
ἄξιον μνήμης. Πρὸς τὴν ἀκρὰν τῆς ἀγορᾶς ὑπῆρχε
σχολεῖον δημόσιον διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Βέρνχ,
ὅστις, κατὰ τὴν γενικὴν σχεδὸν συνήθειαν των πο-
λιτῶν τῆς Πομπηίας, ἀνέθεσεν ἐκυτὸν καί τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ (cum discipulis suis) εἰς τὴν
προστασίαν τοῦ ἀρχόντος. Ὁ Βαλεντίνος, θέλων
να ἀνταγωνισθῇ πρὸς τὸν Βέρνχ, ἐκόλλησεν ἀγγε-
λίαν ἀπέναντι τοῦ σχολείου τούτου, ἐπὶ τετραγώνου
προσδιορισμένου εἰς ἐπίθεσιν των δημοσίων καί
ιδιωτικῶν ἀγγελιῶν, καί ὀνομαζομένου Λεύκωμα
(album). Ἐπικαλεῖται δὲ καί αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ ἐκυ-
τοῦ καί των μαθητῶν τὴν προστασίαν των δύο δη-
μάρχων. Ἀλλ' εἰ καί ἀκριβὲς περί τὴν ἐκπλή-
ρωσιν τοῦ πρὸς τὴν δημοτικὴν ἀρχὴν καθέκοντος,
δὲν ἦτο ὅμως καί πρὸς τὴν σύνταξιν· διότι ἀντὶ
discipulis suis, γράφει cum discipulis suis. Ὁ
σολοικισμὸς οὗτος παραπέμπει εἰς τὴν ἀθηνασίαν
τὴν μνήμην τοῦ σοφοῦ διδασκάλου.

Ἰδοὺ καί ἕτερον παράδειγμα·

Διδάσκαλός τις μονομαχίας, ἵνα προφυλάξῃ τὴν
ἀγγελίαν αὐτοῦ ἀπὸ των ἐπιδρομῶν των ἀτίκτων
παιδίων προσέγραψε τὰς λέξεις τούτας· abiat (ha-
beat) Venere Pompeiana iradano qui hoc
laserit. Ἦτοι « ἡ ὀργὴ τῆς Ἀφροδίτης, προσ-
τάτιδος τῆς Πομπηίας, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ βλά-
ψοντος τὴν προγραφὴν ταύτην ». Ἀλλ' αὖ,

τὰ θρησκευτικὰ σύμβολα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς ἀπαγόρευσιν, ὡς φαίνεται ἐπὶ τινος βωμοῦ τοῦ Διὸς, ὅπου εἰσὶν ἐξωγραφημένοι ὄφεις δύο. Ὁ βλέπων τοῦτο δὲν ἐτόλμαν νὰ μιάνῃ τὸ ἱερόν.

Πλὴν τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, τῶν προγραφῶν τῶν ἰδιοκτητῶν, τῶν ἀγγελιῶν τῶν πωλήσεων, τῶν ἐνοικίων, τῶν θεαμάτων κλ., ὑπάρχον καὶ ἄλλαι, αἵτινες ἐχαράσσοντο ἐπιτροχάδην ὑπὸ ἀργῶν ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν δημοσίων καταστημάτων καὶ τῶν ἰδιωτέρων οἰκιῶν. Ἐξ αὐτῶν ἰδίως κορυζόμεθα πολυτίμους εἰδήσεις, πληροφόρους ἡμᾶς περὶ τοῦ βίου, τῶν παθῶν καὶ τῶν καθημερινῶν ἔξεων τῶν κατοίκων τῆς Πομπηίας· διότι αἱ μὲν εἰσὶν ἐρωτικαί, αἱ δὲ μεθύσιον παραληρηματικά, ἄλλαι σατυρικαί, καὶ αἱ πλεῖσται βάνχυτοι καὶ αἰσχραί. Ἀξίον δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι πολλάκις καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἀμυρίσθαι μέρη διεφώτισαν. Οἱ ἱστορικοὶ, παραδείγματος χάριν, διε-

ρήσεως ἄξιον εἶναι ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν δὲν εὐρίσκονται ἐστῖαι καὶ θεαμάστραι, ἂν καὶ πολλάκις τὸ ψῆφος γίνεται ἐπαισθητότατον μετεχειρίζοντο ὁμῶς πόρνευα.

Ἐκ τῆς διευθέσεως ταύτης γίνεται καταφανές ἡ διαφορά τῶν ἀρχαίων ἀπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐθνικῶν τῶν ἀρχαίων ὁ βίος ἦτο διπλοῦς, ἰδιωτικὸς καὶ δημόσιος· ὅθεν τὰ μὲν δώματα εἰς αὐτὰ εἰσέρχεται τὸ πλῆθος ἥσαν μεγαλοπρεπῶς διασκευασμένα, τὰ δὲ προσδιωρισμένα εἰς ἰδιωτικὴν χρῆσιν ἐπασχον πολλάκις ἐλλεῖψιν καὶ αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων, καὶ μάλιστα τῶν χρησίμων εἰς τὸν ἀνετον βίον.

Ὅθεν πᾶσα οἰκία διηγεῖτο εἰς δύο ἐσωτερικάς αὐλάς, εἰς αὐτὰς παρέκειντο στοὰ καὶ δωμάτια· καὶ ἡ μὲν μίχ ἡ καλουμένη *atrium* εἶχε θύραν ἐπὶ τῇ ὁδοῦ μεθ' ἧς συνεκοινῶναι διὰ στενῆς διαδρόμου ἡ δὲ ἄλλη, ἥτις ἐλέγεται *peristylum*, ἦτο εὐρύ, τέτρα, πλουσιωτέρα, καὶ εἶχε περιστύλιον ἀμρότε-

Περιστύλιον.

φώνουν ὡς πρὸς τὰ ὀνόματα δύο Ὑπάτων· ἀλλ' ἡ διαφορὰ ἐπαυσε μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν ἐπιγραφῆς γενομένης ὑπὸ στρατιώτου, ἐνῶ ἀνέμενε μετὰ δύο συντρόφων τοῦ ἐκτὸς τοῦ θεάτρου ἵνα εἰσέλθῃ εἰς αὐτό. Τοιαῦται ἐπιγραφαὶ χαράχθησιν ὑπὸ δικηγόρων καὶ διαδίκων ἐν ὥρᾳ τῆς διακοπῆς τῆς δίκης, συνελέχθησαν ἄπειροι. Πρὸς τοῖς ἄλλοις εὐρίσκονται καὶ τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ Ὀβιδίου καὶ τοῦ Προπερκίου ῥήσεις, οὐδεμία ὁμῶς τοῦ Ὀρατίου. Εὐρέθησαν δὲ καὶ γελοιογραφικαὶ εἰκόνες ἐπὶ τῶν τοίχων, ἐξ ὧν καὶ ἡ τοῦ μονομάχου ἦν παριστά τὸ παρτιθέμενον ἐκτύπωμα.

Ἰδοὺ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ διάθεσις τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν.

Οἱ κυριώτεροι θάλαμοι εἰσὶ σχεδὸν πάντοτε πρόσγειοι, ποτὲ δὲ τὰ παράθυρα δὲν ἀνοίγονται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, καὶ δύο ὀροφᾶς ἂν ἔχῃ ἡ οἰκία. Πολλάκις δὲ καὶ οἱ ἐνδότεροι κοιτῶνες δὲν ἔχουσι παράθυρα, ἀλλὰ φωτίζονται διὰ τῆς θύρας. Πρακτικ-

ραι δὲ ἐρωτίζοντο δι' ὅπως ἠνεωγμένης εἰς τὸ κέντρον τῆς ὀροφῆς. Λεσχὴν κειμένη ἐν τῷ μέσῳ εἰδέχεται τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς, ἡ τὸ ὕδωρ πηγῆς ἀλλομένης εἰς μικρὸν κήπον πρὸς τὴν ἀκρὰν τῆς οἰκίας. Συνήθως ὁ κήπος, ἡ ἐσκευασμένη στοὰ ἥτις ἐχρησίμευσεν ὡς τόπος περιπάτου, τὸ περιστύλιον καὶ τὸ *atrium*, ἔκειντο ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς, ὥστε, ἰστάμενος εἰς τὸ κατώτλιον τῆς θύρας, τὰ ἐβλεπεσ ὅλα συγχρόνως.

Καὶ αὕτη μὲν ἦτο ἡ κυρία διάταξις τῶν οἰκιῶν ὑπάρχον ὁμῶς καὶ δευτερεύοντα δωμάτια, ὡς τὰ τῶν *tricliniarum* (ἐστιατωρίων) δύο συνήθως ὄντων, διὰ τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα. Καὶ τοῦτο μὲν ἔκειτο εἰς τὰ ἐνδότερα, ἐκεῖνο δὲ εἰς γωνίαν τοῦ κήπου ὑπὸ ἀναδενδράδᾳ. Ὁ γυναικωνίτης ἦτο διαχωρισμένος τοῦ ἀνδρωνίτου· ὅπου δὲ ὁ χωρισμός ἦτο αὐστηρότερος, ὑπῆρχε καὶ τὸ λεγόμενον *venereum* (ἀφροδίσιον), παρεμφύρον ἴσως πρὸς τὸ *boudoir* τῶν σημερινῶν Γαλλίδων. Δούλοι κατοικ-

καὶ νῦν ἐντὸς μικρῶν δωματίων παρὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ μαγειρίου ἐρύλασσον αὐτόν.

Πάντα ταῦτα τὰ δώματα ἦσαν μὲν καθωρτισμένα μετὰ γραφῶν καὶ μωσαϊκῶν καὶ ἀγχαλμάτων, ἀλλὰ σμικρότατα· συνεπτέλλοντο δὲ οὕτως εἰπεῖν ἔστι μᾶλλον ἐκ τῶν περὶ αὐτὰ ἐργαστηρίων, τινὰ τῶν ὁποίων συνεκινῶνουν μετὰ τῆς οἰκίας, διότι ὁ ἰδιοκτήτης ἐπώλει ἐντὸς αὐτῶν τὸν οἶνον, τὸ ἔλαιον καὶ τὰ λοιπὰ προϊόντα τῶν κτημάτων του, ὡς καὶ σήμερον πράττουσι πολλοὶ τῶν εὐγενῶν Ἰταλῶν.

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἀνακαλύψεως τῆς Πομπηίας μέχρι τῆς σήμερον, ἀνεσκάφη τὸ τρίτον καὶ ἐπέκεινα τῆς πόλεως· λέγεται δὲ ὅτι τὸ ἀνασκαφέν μέρος εἶναι τὸ ὠραιότερον· διότι ἐν αὐτῷ εὗρεθῃσαν καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἰκίαι, καὶ ναοί, καὶ ἡ ἀγορὰ, καὶ θέατρα, καὶ εἰσιτήρια θεάτρων, ἅτινα εἰσὶν ὁστρακκα στρογγύλα ἐκ κεράμου, ἐξ ὀστέων, ἢ ἐξ ὀρειχάλκου. Ἐπὶ τινος μάλιστα τούτων ἀνχνινώ-

των ἐρεπίων τῆς Πομπηίας. Οὐδαμοῦ ἀλλαγῆς ἀναφάνεται ὁλόκληρος συνάμα ὁ βίος τῶν κατοικῶν ἀρχαίης πόλεως ὡς εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην. Ὡς εἰ ἦτο σύγχρονος τῶν καταστραφέντων ὑπὸ τοῦ πυρός, βλέπει καὶ τοὺς ναοὺς, καὶ τὰ δικαστήρια, καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὰ θέατρα, καὶ τὰ λουτρά, καὶ τὰ θερμωπώλια, καὶ τοὺς ξενῶνας, καὶ τὰς φυλακὰς καὶ τὰ μνημεῖα τῶν, καὶ ἐπισκέπτεσθαι τὰ ἰδιωτικὰ καταστήματα. Μανθάνεις εἰς τὰ ἐργαστήρια τοὺς βιομηχανικοὺς ἐκείνων πρόπους, εἰσέρχουσι εἰς τὰ ἀρτοποιεῖα, τὰ ἐλαιοπωλεῖα, τὰ βυρσοδεφεῖα, τὰ μυραπωλεῖα, τὰ χημικὰ χωνευτήρια, τὰ φαρμακεία, τὰ μαιευτήρια κτλ., σπουδάζεις τὰς γραφὰς τῶν παρασκευῶν, παρατηρεῖς τὰ ἔργα καὶ τὰ ἐργαλεῖα τῶν ἐργαζομένων, καὶ ἀποσπέρεις τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῶν χαμαιτυπειῶν, τῶν ὁποίων ὥσπερ τὰ ἔχνη σιόζονται.

Εὐτυχεῖς ὅσοι δύναται νὰ ἴδωσιν ἰδίως ὀρθολογιστὴν τὴν Πομπηίαν, καὶ νὰ δοκιμάσωσι τὸν ἐνθουσιασμόν τὸν καταλαμβάνοντα ἡμᾶς ἐνώπιον τῶν σεβασμίων ταύτων λειψάνων τῶν ἀρχαίων χρόνων, ἢ μᾶλλον ἐνώπιον τοῦ πολιτισμοῦ λαοῦ, ὅστις ἐπὶ δεῦκα ἑκατονταετηρίδας καὶ ἔτι πλέον, ὑπῆρξε κύριος τῆς τύχης τοῦ κόσμου!

Μογομάχος.

σχεῖται ἐλληνιστὶ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή· XII. ΑΙΣΧΥΛΟΥ, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Ἰταλιωτῶν ἦτο ἑστὶ καὶ τότε ἡ ἐλληνική. Πλησίον τοῦ ἀνακαλυφθέντος θεάτρου ἦτο καὶ ναὸς τῆς Ἰσίδος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὗρεθῇσαν πολλὰ λαίψανα ἱερῶν. Εἰς τούτων ἐγεύετο ἐπὶ τῆς καταστροφῆς καὶ εἰ πρόκειται νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῶν ἰχθύων, τῆς ὀρνίθου, τῶν ὧν, τοῦ οἶνου καὶ τοῦ ἐξ ἀνθέων στεφάνου ὡς τὰ ἔχνη ἐσώθησαν, φαίνεται ὅτι τὰ ἐκ τοῦ ναοῦ εἰσύδημα τοῦ καλοῦ ἱερέως ἦτο πλουσιώτερον τοῦ τῶν ἡμετέρων ἐφημερίων. Εὗρεθῇ δὲ καὶ ἄλλου ἱερέως σκελετὸς κρατοῦντος πέλεκυν ἀγωνιζόμενος νὰ φύγῃ, εἶχε μὲν διαβρῆξαι τὸν τοῖχον, ἀλλὰ δὲν ἐπρόσθκει νὰ ἐξέλθῃ.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα γράψαντες, σκοπὸν ἔχομεν ν' ἀποδείξωμεν ὁποῖας ἱστορικῆς ἀξίας εἶναι ἡ σπουδὴ

ΠΕΡΙ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ.

—000—

ΘΕΩΡΙΑ ΕΡΑΝΙΣΘΕΙΑ ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΗΓΩΝ.

Τὸ ἡμερολόγιον σκοπὸν ἔχει νὰ κανονίσῃ τὴν διαίρεσιν τοῦ χρόνου ἐπὶ τῆς περιοδικῆς πορείας τῶν τοῦ ἔτους ὥρων, αἵτινες καὶ αὗται κανονίζουσι τὰς γεωργικὰς ἐργασίας καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν κοινωνικῶν σχέσεων. Ἀπαιτεῖται λοιπὸν αἱ αὗται ἡμερομηνίαι ἐκάστου ἔτους νὰ συμφωνῶσιν, ὅσον ἔστιν ἀκριδῶς, πρὸς τὰς διαβάσεις τοῦ Ἡλίου διὰ τῶν αὐτῶν σημείων τῆς ἐκλειπτικῆς.

Οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ δὲν ἤρχισαν οὕτως· ἡ πρώτη κανονικὴ διαίρεσις τοῦ χρόνου βάσιν ἔσχε τὰς κινήσεις τῆς Σελήνης καὶ τὸν μῆνα, ὅστις, βραδύτερον, εἰσῆχθη ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἡμερολογίῳ. Τῷ ὄντι, ὁ μῆν ἐμφάνει τὸν χρόνον τὸν μετὰξὺ δύο ἐπανόδων τῆς Σελήνης ἐν τῇ αὐτῇ φάσει. Τὰ ἀρχαῖα ἡμερολόγια εἰσὶν ἅπαντα σεληνιακὰ, πλὴν τοῦ τῶν Αἰγυπτίων, αἵτινες ἔστρεψαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν πρὸς τὸν Ἥλιον ἐνεκὰ τινος φαινομένου περιοδικῶς ἰδιόζοντος εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ἥτοι τῆς πλημμυρίδος τοῦ Νείλου, συμπεπτώσης καθ' ἑκάστην ἔτος τῷ ἑαρινῷ ἡλιοστασίῳ. Τὸ ἡλιακὸν ἔτος εἰσῆχθη εἰς Ῥώμην ὑπὸ Ἰουλίῳ τοῦ Καίσαρος· ἡ δὲ Ἐκκλησία παραδεχθεῖσα ἐπέλειοποίησε τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο.

ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΣ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ. — Ἐάν τὸ τροπικὸν ἔτος συνεκροτεῖτο ὑπὸ ἀριθμοῦ ἡμερῶν ἀκεραίου, τὸ ἡμερολόγιον ἦθελεν εἶσθαι ἀπλούστα-